

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Вимоги часу і нова освітня парадигма України XXI ст. орієнтують сучасні педагогічні дослідження на творчу диверсифікацію особистості, розвиток її креативного мислення як генеральної якості й ознаки професіонала. Важливість означених цілей підтверджуються наступними директивними документами: “Закон України про освіту”, “Державна національна програма «Освіта». Україна XXI століття”, “Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті”, “Програма дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України”, “Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2013 рр.” та ін.

У світлі вищезазначеного постає необхідність удосконалення фахової кваліфікації майбутніх вчителів музики у педагогічних коледжах з урахуванням того, що диригентсько-хорова підготовка є основою їх подальшої педагогічної діяльності. Це зумовлює необхідність розробки методичного забезпечення студентів у руслі набуття ними фахової компетентності, питомою складовою якої вбачається сформованість образно-інтонаційних навичок. Зазначене актуалізує думку Б. Асаф'єва, що музика є мистецтвом «інтонованого смислу», втіленням світовідчуття і світосприймання особистості.

Питання фахової підготовки майбутніх вчителів музики дістали широке висвітлення у музично-педагогічній і методичній літературі. Загальнопедагогічні і психологічні аспекти цього феномену розкриті в працях Е. Абдулліна, А. Брушлинського, Л. Виготського, Л. Арчажнікової, Н. Гуральник, І. Зязюна, О. Єременко, А. Козир, О. Лука, Н. Мозгальнової, О. Мелік-Пашаєва, В. Роменця, О. Ростовського, О. Рудницької, Г. Падалки, В. Петрушина, Б. Теплової, В. Шульгіної, О. Щолокової та ін.

Проблематика образного інтонування розроблялась науковцями переважно в культурологічному аспекті (Т. Ткаченко, О. Полатайко, О. Спіліотті), розвитку музично-виконавського мислення у процесі вокальної та інструментальної підготовки (О. Бурська, І. Гринчук, М. Давидов О. Маруфенко, Н. Мозгальова, Л. Тоцька), диригентсько-хорової практики (Н. Гречаник, І. Коваленко, О. Кузнєцова, П. Ніколаєнко, Л. Остапенко, І. Цюряк, І. Шинтяпіна), теоретичних засад інтонаційної природи музики (Г. Побережна, Т. Щериця).

Вагомий внесок у теорію мистецької освіти стосовно проблеми формування образно-інтонаційних навичок, зокрема музичної інтонації як ключового поняття процесу інтонування, був зроблений науковими працями видатних музикантів-теоретиків: Б. Асаф'єва, В. Медушевського, Ю. Тюліна, Є. Назайкінського, Л. Мазеля, С. Незванова, М. Переверзева, А. Сохора, Т. Чередниченко, Б. Яворського та ін., завдяки яким утворився новий науковий контекст розуміння інтонаційної сутності музичного мислення.

Значну кількість праць методичного спрямування присвячено неповторно-індивідуальній виразності виконавської інтонації всесвітньо

відомих артистів: С. Крушельницької, М. Паганіні, Ф. Шопена, Ф. Ліста, С. Рахманінова, А. Рубінштейна, Ф. Шаляпіна та ін.

Специфіка роботи майбутнього вчителя музики передбачає оволодіння багатьма спеціальними навичками. Серед них навички образного інтонування музичних творів мають забезпечувати його художньо-естетичну діяльність, котра уможлиблює залучення учнів до цінностей музичного мистецтва та опанування духовного змісту музичних творів.

Аналіз змісту підготовки студентів педагогічних коледжів показав, що традиційний підхід не використовує можливостей інтегративності диригентсько-хорових дисциплін та поетапно-ейдентичної організації навчання студентів. Виявились суперечності між:

- потребою підготовки фахівців, здатних до творчої музично-педагогічної діяльності і використанням на практиці стандартизованих методик навчання диригентсько-хорових дисциплін;
- необхідністю формування образно-інтонаційних навичок та відсутністю спеціальних методик роботи над образним інтонуванням музичних творів.

Розв'язання окреслених суперечностей актуалізує теоретичне обґрунтування якісно нових підходів до змісту організаційного та методичного забезпечення диригентсько-хорової підготовки студентів педагогічних коледжів, що й визначило вибір теми дисертаційного дослідження: *“Формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін”*.

Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану наукових досліджень кафедри фортепіанного виконавства і художньої культури Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова і є складовою його наукового напрямку «Зміст, форми і методи фахової підготовки вчителів музики». Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 3 від 27.11.2008 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології НАПН України (протокол № 6 від 28.09.2010 р.).

Мета дослідження: розробити, науково обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність методики формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін.

Об'єкт дослідження – процес фахової підготовки студентів педагогічних коледжів.

Предмет дослідження – методика формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін.

Відповідно до теми та мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми в психолого-педагогічній та методичній літературі;

2. Уточнити сутність і зміст поняття “образно-інтонаційні навички” відповідно категорії студентів педагогічних коледжів;

3. Розробити і теоретично обґрунтувати компонентну структуру, визначити критерії, показники та рівні сформованості образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін;

4. Визначити педагогічні умови ефективного формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів;

5. Розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити поетапну методику формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін.

Методологічну та теоретичну основу дослідження становлять: наукові положення в галузі філософії освіти та мистецтвознавства (В. Андрущенко, Ю. Афанасьєв, В. Волков, Л. Губерський, І. Зязюн, Л. Левчук, В. Лутай, В. Малахов, М. Михайличенко, С. Рапопорт); теоретико-методологічні засади мистецької освіти та професійного становлення майбутніх учителів мистецьких дисциплін (Е. Абдулін, Н. Гуральник, Н. Гузій, А. Козир, Л. Масол, О. Отич, В. Орлов, Г. Падалка, О. Рудницька, О. Ростовський, О. Хижна, В. Шульгіна, О. Щолокова та ін.); психолого-педагогічні концепції розвитку креативних здібностей і творчого потенціалу особистості в процесі художньо-образного мислення і сприймання музичного мистецтва (Б. Асаф'єв, Л. Бочкарьова, О. Костюк, В. Медушевський, Є. Назайкінський, В. Петрушин, К. Платонов, С. Раппорт, С. Сисоєва, К. Тарасова, Б. Теплов, Б. Яворський та ін.); фундаментальні праці з методики вивчення диригентсько-хорових дисциплін і хорового виконавства (Е. Виноградова, Г. Дмитрієвський, В. Краснощюков, П. Мережин, О. Попов, К. Пігров, В. Соколов, Г. Струве, Г. Стулова, П. Чесноков та ін.); дидактичні моделі навчання диригентсько-хорових дисциплін у підготовці вчителя музики (Н. Гречаник, С. Казачков, М. Канерштейн, І. Коваленко, М. Колесса, А. Мархлевський, Г. Сагайдак, Лінь Хай, І. Топчієва, І. Цюряк та ін.).

Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань були використані загальнонаукові **методи дослідження**:

- *теоретичні* – аналіз наукових та методичних джерел із досліджуваної проблеми, їх систематизація та узагальнення; класифікація отриманих теоретичних та експериментальних даних, їх зіставлення і порівняння; моделювання навчально-виховного процесу;

- *емпіричні* – цілеспрямоване педагогічне спостереження, анкетування, індивідуальні та групові бесіди, інтерв'ювання, метод експертної оцінки, проєктивні методи, тестування;

- *науково-дослідні та творчо-пошукові* – експериментальні, творчі завдання, інтерактивного та евристичного навчання для моделювання образно-інтонаційних уявлень (творчої уяви, художньо-образної картини, фантазування);

- *статистичні* – аналіз і математична обробка отриманих експериментальних даних, що відображена в табличних формах та рисунках

для фіксації результатів вимірювань та перевірки ефективності розробленої експериментальної методики.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- *вперше*: визначено і обґрунтовано педагогічні умови та розроблено методику формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін;

- *уточнено* зміст поняття “образно-інтонаційні навички студентів педагогічних коледжів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін” і розкрито його сутність, а також здійснено теоретичне обґрунтування даної дефініції з урахуванням психолого-педагогічних позицій і психомоторного відчуття контингенту студентів;

- *конкретизовано* структуру та специфічні особливості образно-інтонаційних навичок, визначено критерії та показники її оцінювання;

- *доведено* положення щодо професійної необхідності оволодіння студентами образно-інтонаційними навичками, які виступають невід’ємною складовою вокально-хорової та диригентської майстерності майбутнього вчителя музики.

- *подальшого розвитку* набуло методичне забезпечення диригентсько-хорових дисциплін в аспекті формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів.

Практичне значення дослідження полягає в ефективності апробації запропонованих педагогічних умов та розробленої поетапної методики формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін, яка забезпечує оптимізацію цього процесу. Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані в практиці вищих навчальних педагогічних закладів, педагогічних училищ та коледжів, при вивченні курсу “Методика музичного виховання”, “Хорознавство”; студентами під час проходження педагогічної практики; вчителями музики ЗОШ на уроках музики та позаурочних заняттях.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Теоретичні положення та практичні результати науково-дослідної роботи впроваджено у навчально-виховний процес Уманського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Т. Г. Шевченка (Черкаської обласної державної адміністрації; довідка № 276 від 23.08.2013 р.), Комунальному вищому навчальному закладі «Корсунь-Шевченківський педагогічний коледж імені Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради» (довідка № 476 від 09.12. 2013), Барському гуманітарно-педагогічному коледжі імені Михайла Грушевського (довідка № 410 від 14.10. 2013 р.), університетському коледжі Київського університету імені Бориса Грінченка (довідка № 283 від 10.12. 2013 р.).

Результати дослідження доповідались автором на *міжнародних* науково-практичних конференціях: “Педагогічні читання пам’яті професора О.П. Рудницької” (Київ, 2012-2013); “Гуманістичні орієнтири мистецької освіти” (Київ, 2013-2014); «Мистецька освіта в Україні: проблеми теорії і практики» (Київ, 2014). *Міжнародний науково-практичний семінар*: “Техніка Е. Жак-Далькроза як засіб творчого самовираження особистості майбутнього

вчителя мистецьких дисциплін” (Умань, 2013), а також на всеукраїнських науково-практичних конференціях: “Мистецька освіта в європейському освітньому просторі ХХ століття” (Мукачеве, 2013); “Методологічні та методичні засади мистецької освіти” (Ніжин, 2013); “Сучасне мистецтво як засіб формування творчої особистості майбутнього вчителя мистецьких дисциплін” (Умань, 2012-2013); Педагогічні читання Уманського гуманітарно-педагогічного коледжу ім. Т. Г. Шевченка (Умань, 2013); Всеукраїнська літня школа аспірантів (Ялта, 2009).

Публікації. Основні теоретичні положення і результати дослідження відображені у 12 одноосібних публікаціях автора, з яких 6 статей – у провідних фахових виданнях з педагогіки, 2 статті – в зарубіжних виданнях, 4 – в інших наукових виданнях.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (278 найменувань, з них 12 – іноземними мовами). Основний текст дисертації складає 198 сторінок, загальний обсяг роботи – 249 сторінок. Робота містить 12 таблиць, 5 рисунків, що разом із додатками становить 31 сторінку.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, об’єкт, предмет, завдання та його методологічні й теоретичні основи, охарактеризовано методи науково-педагогічного пошуку, розкрито наукову новизну та практичну значущість дослідження, висвітлено напрями впровадження і апробації одержаних результатів експериментальної роботи.

У **першому розділі** – *«Теоретико-методологічні основи формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін»* – здійснено ретроспективний аналіз літератури з проблеми дослідження; подано огляд наукових концепцій ключових понять «інтонація», «образно-інтонаційні навички» з позиції пізнання змісту творів музичного мистецтва; розкрито особливості прояву образно-інтонаційних навичок у студентів педагогічних коледжів в процесі сприймання і відтворення музичних творів на заняттях з диригентсько-хорових дисциплін.

На основі узагальнення наукових праць з музикознавства було з’ясовано, що інтонація в музиці виступає багатофункціональним явищем, тобто основою музичної мови і музичного мислення; вона виконує ті ж психологічні функції, які несе слово в мовленнєвій діяльності та визначає якість відтворення музичного матеріалу.

У музикознавстві також виділяють поняття «інтонування». Багатозначність тлумачень цих понять вимагала звернення до їх етимології. Так, термін “інтонація”, вперше був уведений у науковий обіг Б. Яворським. Вчений розглядав інтонацію в якості художньої виразності в музиці і основи

музичного мовлення. Він відмічав здатність людини до звукового мислення завдяки співвідношенням, що зв'язують стійкі та нестійкі звуки ладу.

Більш широко трактував поняття “інтонація” Б. Асаф'єв. Він підняв його на новий щабель філософсько-естетичної категорії й розглядав інтонацію як інтервал і поспівку, мелодичну фразу і мелодично осмислену гармонію, а також носія художнього образу і засобу його вираження. Сутність музичного мистецтва, на думку Б. Асаф'єва, розкривається через розуміння інтонації, яка відображає дійсність у єдності образного й понятійного, раціонального й емоційного. Вона містить інформацію, звернену до сприйняття та мислення без чітко закріплених за нею значень. Художній образ музики розкривається під час безпосереднього контакту з твором, а засвоєння відтвореної інтонації відбувається через особливу музичну діяльність – “інтонування”.

Б. Асаф'єв вказував також на надзвичайну роль пам'яті та інтонаційних асоціацій як активних чинників у процесі засвоєння та сприйняття музики. Основою музичного мислення, за переконанням науковця, є психологічна здатність людини відображати інтонацію у відриві від реального звучання у вигляді музично-слухового уявлення, сутнісною природою якого є музично-слухові уявлення, тобто музична інтонація. Разом з тим, поза музично-слухових уявлень не можна сформуванню образно-інтонаційні навички.

Близьким, але не тотожним до поняття «інтонація» виступає поняття “інтонування”, тобто правильне (чисте) або не правильне (фальшиве) відтворення тону під час співу або гри на музичному інструменті. В широкому значенні – це втілення в музичних звуках художнього образу, в якому інтонація виконує функцію емоційно-художньої виразності (Б. Асаф'єв, О. Маруфенко, В. Медушевський, Г. Побережна, О. Спіліоті, Т. Щериця).

На думку Г. Побережної і Т. Щериці найчастіше це поняття використовується в музичній педагогіці. Його пов'язують з вихованням або розвитком музичного (звуковисотного, інтонаційного) слуху та безпосередніми видами музичної діяльності – сприйманням і відтворенням музичних звуків (зокрема “чистою” або “нечистою” інтонацією виконавця – співака, інструменталіста). Вищезазначені автори відмічають, що у цих та подібних випадках інтонація зводиться до двох, але взаємопов'язаних понять: а) інтонація – це звуковисотний бік мелодії чи іншого голосу; б) інтонація – це найпростіший мелодико-ритмічний зворот (мотив). Таке вузьке розуміння інтонації є цілком природним, оскільки воно акцентує увагу на звуковисотності як важливому і специфічному музичному засобі, дозволяє виділити в звуковому комплексі його провідний компонент – звуковисотну лінію. Ця теза є дуже важливою для вокально-хорового виконавства, особливо для формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів.

У розділі проаналізовані вікові та психофізіологічні особливості розвитку голосового апарату студентів педагогічних коледжів (вік 14 – 18 років), а також на основі праць М. Грачова, Л. Дмитрієва, Ф. Засідателя, А. Здановича, А. Єгорова, В. Єрмолаєва, І. Левідова, В. Морозова, М. Фомічова, Р. Юссона,

Ю. Юцевича з'ясовано сутність розвитку співацького голосу в мутаційний період, що дозволило уникнути дискретного підходу у навчанні й зосередитись на континуальному процесі формування співацького апарату студентів. Дослідивши проблему розвитку співацького голосу майбутніх вчителів музики, було встановлено, що формування образно-інтонаційних навичок в процесі викладання диригентсько-хорових дисциплін вимагає створення відповідної методики навчання.

З педагогічної точки зору поняття «навички» вважаються навчальними діями, які набувають автоматизованого характеру внаслідок багаторазового виконання і формуються на основі застосування знань про відповідний спосіб дій, шляхом цілеспрямованих планомірних вправлянь (О. Савченко та ін.). З психологічних позицій це поняття розуміють як психічне новоутворення, підконтрольне свідомості та вироблене шляхом вправ, завдяки якому індивід спроможний виконувати певну дію раціонально, точно й швидко, без зайвих затрат фізичної та нервово-психічної енергії (М. Фіцула).

Аналіз психолого-педагогічної літератури з даного питання (Л. Виготський, М. Бернштейн, П. Гальперін, С. Монаєв, С. Рубінштейн, Б. Теплов та ін.) дав змогу визначити поняття «навички» як динамічну складову активно психомоторної діяльності (за М. Бернштейном). Але треба мати на увазі, що у диригентсько-хоровій діяльності процес інтонування проходить як творчий акт, в якому яскраво виражається індивідуальність співака-диригента та його психоемоційний стан й особистісні якості. Тому найбільш ефективним шляхом формування образно-інтонаційних навичок для художнього виконання музичного твору є паралельний розвиток звуковисотного слуху, співочо-дикційного апарату і вокально-технічних навичок у процесі евристично спрямованого співацького навчання.

На підставі визначених положень “формування образно-інтонаційних навичок” відносно студентів педагогічних коледжів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін ми визначаємо як *інтегрований багатоплановий психомоторний комплекс, який поєднує вокально-технічні дії і креативне мислення, утворюючи слухове емоційно-насичене уявлення про звуковий образ певного музичного твору та загальне уявлення про його характер. У результаті тривалого повторення вокально-технічні дії стають сформованими образно-інтонаційними навичками.*

Формування образно-інтонаційних навичок відбувається поетапно за певними стадіями, основними з яких є: початкове вивчення дій та їх корекція; стадія деталізованого відпрацювання та стабілізації; стадія закріплення та подальшого удосконалення дій.

У другому розділі – «Методичне забезпечення формування образно-інтонаційних навичок студентів коледжів в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін» – визначено зміст структурних компонентів образно-інтонаційних навичок, розроблено критерії, показники та рівні їх сформованості; обґрунтовано принципи, наукові підходи, функції та

педагогічні умови їх ефективного формування у студентів педагогічних коледжів.

Розкриваючи структуру образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів, ми спиралась на розроблені у педагогічних дослідженнях наукові підходи, що дозволило розкрити сутність кожного компоненту та взаємозв'язки між ними. Серед найважливіших науково-теоретичних підходів у нашому дослідженні були визначені культурологічний, діяльнісно-креативний, аксіологічний та особистісно - орієнтований.

У дослідженні визначено *принципи* вокально-хорового навчання, що складають зміст освітньої складової диригентсько-хорових дисциплін, а саме: 1) принцип опори на національне спрямування вокально-хорового навчання; 2) принцип поетапно-ейдетичної організації навчання для вирішення складних технічних і художніх завдань у навчальному процесі; 3) принцип інтегративності змісту диригентсько-хорових дисциплін; 4) принцип мистецько-освітньої рефлексії у процесі відтворення художніх образів хорової музики.

Обґрунтування теоретичних основ дослідження дало можливість визначити *педагогічні умови*, які підвищують ефективність поетапної методики формування образно-інтонаційних навичок в умовах диригентсько-хорової підготовки: це створення комфортного навчального середовища з урахуванням психофізичних особливостей вокально-хорового навчання студентів підліткового віку та ранньої юності; свідоме опрацювання вокально-хорового твору з визначенням його художніх образів і характеру відтворення для якісного формування образно-інтонаційних навичок; організація самовдосконалення процесу формування образно-інтонаційних навичок у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін та організація доцільного педагогічного керівництва даним процесом. Доведено, що лише комплексне забезпечення визначених педагогічних умов може стати основою для вирішення проблеми формування образно-інтонаційних навичок у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін.

Основні положення теоретико-методичного забезпечення навчального процесу орієнтували нас на реалізацію таких *функцій*:

- мотиваційно-мобілізуючої, яка сприяє мобілізації та стимуляції креативного потенціалу студентів, посилює інтерес і мотивацію до опанування образно-інтонаційних навичок в процесі спілкування з вокально-хоровим мистецтвом;

- гедоністичної, що забезпечує особливий характер естетичного задоволення в процесі спілкування з мистецтвом і є генератором мотиваційної функції;

- пізнавально-евристичної, як засобу отримання комплексу фахових знань і реалізації творчого потенціалу особистості;

- вокально-діяльнісної, як вміння художньо-емоційно відтворювати образний зміст вокально-хорових творів в умовах навчальних занять і сценічного втілення.

Згідно визначених теоретичних положень структура образно-інтонаційних навичок складається з таких компонентів: *мотиваційно-пізнавального, операційно-технологічного і творчо-діяльнісного*. До **мотиваційно-пізнавального компоненту** був розроблений критерій, що давав змогу визначити міру мотиваційної цілеспрямованості та поінформованості щодо спеціальних знань у сфері вокально-хорового мистецтва і формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів. Він визначався за такими показниками: 1) інтерес і захопленість вокально-виконавською діяльністю під час навчання у педагогічному коледжі; 2) ступінь особистісної зацікавленості в пізнанні кращих творів світової і національної вокально-хорової культури; 3) потреба в самовдосконаленні вокально-виконавської культури студентів педагогічних коледжів та високоякісної їх презентації.

Операційно-технологічний компонент характеризується рівнем розвитку музично-виконавських та інтерпретаційно-аналітичних умінь у сфері вокально-хорового мистецтва, необхідних майбутньому вчителю музики для оволодіння образно-інтонаційними навичками та ефективного вирішення творчих завдань, що виникають у музично-педагогічній діяльності. До цього компоненту був розроблений критерій, що визначав ступінь готовності майбутніх учителів музики до опанування необхідним вокально-виконавським комплексом знань та умінь. Він визначався за такими показниками: 1) здатність синтезувати вокальний тезаурус та співочі навички, уміння їх переводити у вокально-виконавську культуру майбутнього вчителя музики; 2) уміння виявляти вади і прорахунки під час власного виконання музичних творів; 3) схильність до творчої навчально-комунікативної взаємодії в процесі диригентсько-хорового навчання.

Творчо-діяльнісний компонент виражав здатність до яскравого художньо-образного виконання вокально-хорових творів на основі здобутого досвіду. Його критерій визначався мірою здатності до фахової самореалізації в процесі виконання вокально-хорових творів у різних дієвих формах. Його показниками були: 1) ступінь розвитку творчої уяви та вокально-виконавської інтерпретації відповідно до задуму автора; 2) уміння використовувати артистизм у процесі образно-інтонаційного відтворення художньо змісту музичних творів і презентації своїх вокально-хорових здобутків; 3) здатність до творчої трансформації вокально-виконавського досвіду і вміння творчо презентувати його.

За розробленими критеріями та показниками визначались рівні сформованості образно-інтонаційних навичок у процесі диригентсько-хорового навчання з відповідними характеристиками, що дозволило ранжувати досягнення кожного студента та отримати конкретний матеріал для подальшого математичного обчислювання.

Визначені дидактичні особливості формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів стали основою для створення організаційно-методичної моделі навчання, яка наочно представлена на рис. 1.

Рис. І. Організаційно-методична модель формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін.

У третьому розділі – «Дослідно-експериментальна робота з формування образно-інтонаційних навичок студентів коледжів у процесі вивчення

диригентсько-хорових дисциплін» - на основі узагальнення теоретичних засад формування образно-інтонаційних навичок майбутніх вчителів музики, а також визначених критеріїв та показників встановлено рівні сформованості означених якостей, висвітлено зміст та результати констатувального експерименту, розроблено та експериментально перевірено поетапну методику формувальної роботи, проаналізовано результати дослідно-експериментальної роботи.

Мета констатувального етапу експерименту полягала в діагностиці наявних рівнів сформованості образно-інтонаційних навичок у студентів педагогічних коледжів за виділеними у її структурі критеріями та показниками. У процесі діагностування використовувались методи анкетування, бесіди, тестування, рейтингу, аналізу виступів студентів у концертах, експертної оцінки результатів навчальної діяльності. Результати констатувального експерименту дозволили виявити три рівні (високий, середній та низький) їх сформованості у студентів педагогічних коледжів.

Високий рівень сформованості цих навичок передбачав: високу мотиваційну готовність, стійкий інтерес і захопленість диригентсько-хоровою діяльністю, зацікавленість у пізнанні творів світової і національної вокально-хорової культури та потребу в фаховому самовдосконаленні; теоретичну обізнаність у напрямку накопичення образно-інтонаційних навичок і вокально-виконавської культури; вміння правильно аналізувати та інтерпретувати вокально-хорові твори відповідно стильовим і жанровим особливостям та авторському задуму; розвинену творчу уяву й артистизм, схильність до образно-інтонаційного відтворення художньо змісту вокально-хорових творів у процесі їх творчої презентації, адекватне оцінювання власного та інших студентів образно-інтонаційного виконання музичних творів з об'єктивним, обґрунтованим висловлюванням. Респонденти цього рівня проявляють повну самостійність щодо індивідуальних пошуків втілення художніх образів, намагаються удосконалити свою виконавську діяльність. У процесі діагностування до *високого* рівня було віднесено всього 17% студентів педагогічних коледжів.

Середній рівень (42%) сформованості образно-інтонаційних навичок продемонстрували респонденти, яким притаманна нестійка мотивація, нестабільний інтерес і захопленість диригентсько-хоровою діяльністю, що говорить про поверховість вокально-хорового тезаурусу й образно-інтонаційних навичок; студенти цього рівня не достатньо орієнтуються у стильових та жанрових особливостях щодо виконавської інтерпретації вокально-хорових творів і потребують консультативної допомоги викладача; мають дуже поверхове уявлення про артистизм; презентація вокально-хорових творів має переважно репродуктивний характер. Респонденти намагаються оцінювати власні виконавські досягнення й оцінювати інших, але таке оцінювання часто має хаотичний характер без конкретних зауважень. Студенти прагнуть набувати образно-інтонаційних навичок, однак вони не відзначаються яскравістю і довершеністю.

Низький рівень (41 %) сформованості образно-інтонаційних навичок показали майбутні вчителі музики, у яких відсутня мотивація до занять

диригентсько-хоровими дисциплінами взагалі і процесом формування образно-інтонаційними навичками зокрема; респонденти показали обмежений обсяг вокально-хорового тезаурусу й недостатність образно-інтонаційних навичок, слабкий потенціал музично-творчої діяльності; студенти цього рівня не орієнтуються у стильових та жанрових особливостях щодо виконавської інтерпретації вокально-хорових творів і потребують постійної консультативної допомоги викладача; респонденти цієї групи не мають жодних уявлень про артистизм, у них не розвинута здатність яскраво і образно презентувати вокально-хорові твори, що свідчить про їх виконавську та педагогічну некомпетентність. Студентам цього рівня складно оцінювати образно-інтонаційне виконання музичних творів як власне так і інших виконавців.

За результатами діагностувального дослідження було виявлено, що у більшості респондентів сформованість образно-інтонаційних навичок знаходиться на середньому та низькому рівнях, що зумовило необхідність розробити методика формування образно-інтонаційних навичок майбутніх вчителів музики у процесі диригентсько-хорової підготовки та скерувати педагогічні умови, які б сприяли підвищенню рівня сформованості досліджуваного явища.

Формувальний етап дослідно-експериментальної роботи здійснювався упродовж трьох навчальних років – 2010-2014 рр. Експериментальними базами були: Уманський гуманітарно-педагогічний коледж імені Т.Г. Шевченка (Черкаська обласна державна адміністрація), Комунальний вищий навчальний заклад «Корсунь-Шевченківський педагогічний коледж імені Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради», Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського, університетський коледж Київського університету імені Бориса Грінченка. Під час експериментальної роботи було визначено необхідним враховувати такі фактори: вікові особливості студентів педагогічних коледжів, наявність у них культурно-освітнього досвіду, специфіки диригентсько-хорової діяльності.

У процесі дослідження було розроблено поетапну методика формування образно-інтонаційних навичок у студентів педагогічних коледжів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін. Методика формувального експерименту дисертаційного дослідження здійснювалась у **три етапи** (*інформаційно-адаптаційний; технологічно-поглиблювальний; виконавсько-творчий*), які забезпечували реалізацію мети та експериментальних завдань відповідно до логіки формування в студентів образно-інтонаційних навичок.

Перший (інформаційно-адаптаційний) *етап* був спрямований на забезпечення *мотиваційно-пізнавального компоненту* і здійснювався у двох напрямках роботи: на першому відбувалась допомога студентам в адаптації до навчання в умовах педагогічних коледжів; на другому – розвиток інтересу й зацікавленості різними видами диригентсько-хорової діяльності, накопиченню теоретичних знань та хороглядного тезаурусу з диригентсько-хорових дисциплін», свідомому розумінню понять «інтонація» (як важливому засобу музичної виразності) і синонімічних понять «образно-інтонаційні навички», «образно-інтонаційне мислення» та розвитку музичної пам'яті, адекватному

сприйманню характеру музичних творів. На цьому етапі використовувались **методи**: бесіди, інструктажу, стимуляції, метод конструювання понять – для розширення, диференціації та систематизації понятійно-категоріальної бази знань, творчі завдання тощо.

На другому (технологічно-поглиблювальному) етапі акцентувалась увага на забезпечення когнітивно-пізнавального компоненту: здійснювалось ознайомлення студентів з технологіями і прийомами накопичення та свідомого використання інтонаційно-образних навичок у процесі відтворення різних видів вокально-хорової діяльності (особливо зверталась увага на аналіз інтонаційних особливостей мелодійного матеріалу (його інтервальної і темпоритмічної будови, що певною мірою віддзеркалює образно-емоційний зміст та головну ідею твору), а також на диференціації й сприйманні інших засобів музичної виразності, розвитку драматургії в процесі аналізу та інтерпретації музичних творів, що обумовлювало включення в роботу особистісної *рефлексії*. На цьому етапі використовувались **методи**: бесіди, інструктажу, демонстрації, аналізу і оцінювання власного виконання та колег, стимуляції, вокального тренінгу, пов'язаного з інтонаційно точним відтворенням звуковисотних співвідношень музичного матеріалу, творчі завдання з формування образних уявлень тощо.

На третьому (виконавсько-творчому) здійснювалась реалізація творчо-діяльнісного компоненту шляхом синтезу накопиченої бази музикознавчих знань, індивідуальних вражень і асоціативного фонду в процесі точного емоційно-художнього відтворення образно-інтонаційних навичок, (використання інтонаційно-корегувальних вправ) у логічному поєднанні з композиторським задумом вокально-хорового твору. Реалізація дослідних завдань здійснювалася за допомогою **методів**: евристичних, творчої активності та моделювання знань з вокально-хорового виконавства та їх екстраполяція (в умовах навчального середовища і сцени); порівняльний аналіз експериментальних даних та їх статистична обробка.

Після завершення формувального експерименту було проведено прикінцевий зріз і порівняльний аналіз середніх показників КГ і ЕГ груп, результати якого виявили позитивну динаміку ефективності в досягнутих рівнях сформованості образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів, які мали таку різницю: на III-й – високий рівень піднялись 22% студентів КГ і на 33% студентів ЕГ, з різницею <11%. II-й – середній рівень у студентів КГ мали 44%, у ЕГ – 48 %, різниця <4%; I-й низький рівень у студентів КГ мали 34%, у ЕГ – 19%, різниця зменшилась на >15% студентів (Рис. 2). Це відбулось за рахунок якісного переходу респондентів на більш високі рівні.

Для перевірки достовірності й статистичної значущості суттєвих змін у рівнях сформованості образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів нами був застосований кутовий критерій Фішера φ^* і формувала

обчислення: $\varphi_{\alpha i}^* = (\varphi_1 - \varphi_2) \cdot \sqrt{\frac{n_1 n_2}{n_1 + n_2}}$, де n_1 і n_2 – обсяги досліджуваних вибірок.

Таким чином, за результатами перевірки значущості отриманого критерію можна зробити висновок про наявність суттєвих змін в проявах рівнів сформованості образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін, а саме: для високого – 0,9388, для середнього – 0,8729, для низького рівня становить 0,9987. Тобто, з ймовірністю близькою до 1 можна стверджувати, що доля студентів експериментальної групи, які мали низький рівень сформованості образно-інтонаційних навичок до експерименту, суттєво зменшилась, а доля студентів з високим рівнем суттєво зросла.

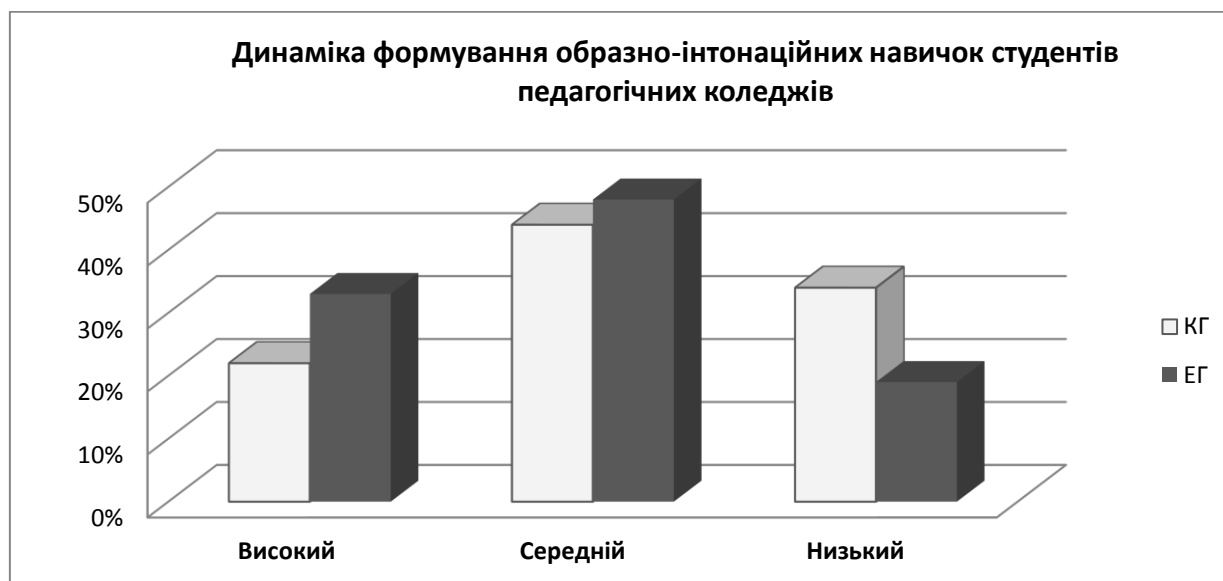

Рис. 2. Динаміка формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів

Результати порівняльного аналізу КГ і ЕГ дали змогу зафіксувати динаміку ефективності запропонованої методики формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів і визначити їх особливу значущість для якості художньо-образного виконання вокально-хорових творів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін та інших презентативних форм музичного виконавства, а також засвідчили ефективність, практичну доцільність і своєчасність запропонованої методики даного напрямку навчання.

ВИСНОВКИ

Аналіз результатів теоретичного і експериментального дослідження підтвердили правомірність визначених теоретико-методологічних положень, засвідчили можливість реалізації мети й ефективності розв'язання дослідних завдань та динаміку результатів експериментального навчання з формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів, що стало підставою до наступних **висновків**:

1. У результаті узагальнення аналізу літератури з проблеми дослідження і аналізу практики було встановлено недостатню розробленість проблеми формування образно-інтонаційних навичок у студентів педагогічних коледжів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін, що підтвердило актуальність і новизну даної проблеми, засвідчило практичну необхідність її розробки, дозволило визначити теоретико-методологічне підґрунтя процесу формування даного феномену в практиці педагогічних коледжів.

2. На основі теоретико-методологічного аналізу проблеми дослідження, вивчення вікових особливостей учнів підліткового віку і ранньої юності та узагальнення практики визначено: зміст, сутність, специфіку та авторське тлумачення поняття *«образно-інтонаційні навички»*. Його ми розуміємо як *інтегрований багатоплановий психомоторний комплекс, який поєднує вокально-технічні дії і креативне мислення, утворюючи слухове емоційно-насичене уявлення про звуковий образ певного музичного твору та загальне уявлення про його характер. У результаті тривалого повторення вокально-технічні дії стають сформованими образно-інтонаційними навичками.*

Систематизовано *педагогічні підходи* (культурологічний, діяльнісно-креативний, аксіологічний та особистісно - орієнтований) і взаємодію *принципів* вокально-хорового навчання студентів педагогічних коледжів (принцип опори на національне спрямування вокально-хорового навчання; принцип поетапно-ейдетичної організації навчання для вирішення складних технічних і художніх завдань у навчальному процесі; принцип інтегративності змісту диригентсько-хорових дисциплін; принцип мистецько-освітньої рефлексії у процесі відтворення художніх образів хорової музики); визначено *педагогічні умови* (створення комфортного навчального середовища з урахуванням психофізичних особливостей вокально-хорового навчання студентів підліткового віку та ранньої юності; свідоме опрацювання вокально-хорового твору з визначенням його художніх образів і характеру відтворення для якісного формування образно-інтонаційних навичок; організація самовдосконалення процесу формування образно-інтонаційних навичок у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін та організації доцільного педагогічного керівництва даним процесом. Доведено, що лише комплексне забезпечення визначених педагогічних умов може стати основою для вирішення проблеми формування образно-інтонаційних навичок в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін.

3. У рамках дисертаційного дослідження розроблені та теоретично обґрунтовані структурні *компоненти* (*мотиваційно-пізнавальний, операційно-технологічний, творчо-діяльнісний*). До мотиваційно-пізнавального компоненту був розроблений критерій, що давав змогу визначити міру мотиваційної цілеспрямованості та поінформованості щодо спеціальних знань у сфері вокально-хорового мистецтва і формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів. Він визначався за такими показниками: інтерес і захопленість вокально-виконавською діяльністю під час навчання у педагогічному коледжі; ступінь особистісної зацікавленості в пізнанні кращих творів світової і національної вокально-хорової культури; потреба в

самовдосконаленні вокально-виконавської культури студентів педагогічних коледжів та високоякісної їх презентації. До операційно-технологічного компоненту був розроблений критерій, що визначав ступінь готовності майбутніх учителів музики до опанування необхідним вокально-виконавським комплексом знань та умінь. Він визначався за такими показниками: здатність синтезувати вокальний тезаурус та співочі навички, уміння їх переводити у вокально-виконавську культуру майбутнього вчителя музики; уміння виявляти вади і прорахунки під час власного виконання музичних творів; схильність до творчої навчально-комунікативної взаємодії в процесі диригентсько-хорового навчання. До творчо-діяльнісного компоненту критерієм стала міра здатності до фахової самореалізації в процесі виконання вокально-хорових творів у різних дієвих формах. Його показниками були: ступінь розвитку творчої уяви та вокально-виконавської інтерпретації відповідно до задуму автора; уміння використовувати артистизм у процесі образно-інтонаційного відтворення художньо змісту музичних творів і презентації своїх вокально-хорових здобутків; здатність до творчої трансформації вокально-виконавського досвіду і вміння творчо презентувати його.

У перебігу констатувального експерименту були визначені *рівні* (високий, середній та низький) та ознаки сформованості образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів.

4. Для розв'язання поставлених завдань був обумовлений комплекс *теоретичних та емпіричних методів*. До теоретичних методів віднесено: аналіз першоджерел із досліджуваної проблеми, їх класифікація та систематизація; узагальнення; моделювання. Серед емпіричних методів використовувались: педагогічне спостереження, бесіди, анкетування, інтерв'ювання, проєктивні методи, тестування, бесіди; науково-дослідні та творчо-пошукові: експериментальні, творчі завдання, рефлексивні, методи інтерактивного та евристичного навчання для моделювання образно-інтонаційних уявлень (творчої уяви, художньо-образної картини, фантазування); методи статистичної обробки даних.

За результатами діагностувального дослідження було виявлено, що в більшості респондентів сформованість образно-інтонаційних навичок знаходиться на низькому та середньому рівнях – відповідно 41% та 42% досліджуваних; високий – лише у 17% досліджуваних, що засвідчило недостатню розробленість науково-методичної та вокально-виконавської практики.

5. У процесі дослідження було розроблено організаційно-методичну модель і поетапну методику формування образно-інтонаційних навичок у студентів педагогічного коледжу в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін. Методика формувального експерименту дисертаційного дослідження здійснювалась у *три етапи* (*інформаційно-адаптаційний; технологічно-поглиблений; виконавсько-творчий*), які забезпечували реалізацію мети та експериментальних завдань відповідно до логіки формування у студентів образно-інтонаційних навичок.

Порівняльний аналіз середніх показників КГ і ЕГ груп виявив позитивну динаміку в досягнутих рівнях сформованості образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів, які мали таку різницю: на III-й – високий рівень піднялись 22% студентів КГ і 33% студентів ЕГ, з різницею <11%. II-й – середній рівень спостерігався у студентів КГ - 44%, у ЕГ – 48 %, різниця <4%; I-й низький рівень зафіксований у студентів КГ- 34%, у ЕГ – 19%, різниця зменшилась на >15%. Такі дані були отримані за рахунок якісного переходу обстежуваних на більш високі рівні.

Результати проведеного дослідження підтвердити оригінальність, ефективність та можливість запровадження даної методики в практику педагогічних коледжів, а також визначили практичну доцільність і своєчасність запропонованої поетапної методики.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях

1. Козій О. М. До проблеми формування вокальних навичок майбутніх учителів музики на заняттях з постановки голосу / О. М. Козій // Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2012. – Випуск 5. – Ч.1. – С. 41-48.

2. Козій О. М. Теоретичні засади формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін / О. М. Козій // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського: зб. наук. праць. – № 1-2. – Одеса, ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2013. – С. 61-66.

3. Козій О. М. Ретроспективний аналіз проблеми формування образно-інтонаційних навичок у студентів педагогічних коледжів / О. М. Козій // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. праць. – Вип. 14 (19). – Ч. 1. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – С. 186-190.

4. Козій О. М. Роль мотивації у формуванні образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів / О. М. Козій // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2013. Вип. 45. – С. 61-67.

5. Козій О. М. Евристична спрямованість формування образно-інтонаційних навичок у студентів педагогічних коледжів / О. М. Козій // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць. – Вип. 19 (29). – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – С. 128-131.

6. Козій О. М. Формування образно-інтонаційного мислення студентів-музикантів педагогічних коледжів у ракурсі становлення їх творчої особистості / О. М. Козій // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. праць. – Вип. 16 (21). – Ч. 1. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – С. 171-174.

Статті в наукових зарубіжних виданнях

7. Козий О. М. Современные тенденции формирования образно-интонационных навыков студентов-музыкантов педагогических колледжей / О. М. Козий // Научно-педагогический журнал «Педагогика и современность». – №5. – Таганрог, 2013. – С. 60-63. (Центр научной мысли г. Таганрог (Россия)).

8. Козий О. М. Моделирование процесса формирования образно-интонационных навыков у будущих учителей музыки / О. М. Козий // Научный журнал «Азимут научных исследований: педагогика и психология». – 2014. – № 1 (6), г. Тольятти (Россия). – С. 33-36.

Матеріали наукових конференцій та науково-методичних семінарів

9. Козій О. М. Формування інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів в процесі вивчення музичних творів / О. М. Козій // Матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. «Мистецька освіта в європейському освітньому просторі ХХ століття». – Мукачеве, 2013. – С. 41-43.

10. Козій О. М. Інтеграційно-творчий підхід формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів у процесі диригентсько-хорової підготовки / О. М. Козій // Матеріали Міжнар. наук.-практ. семінару «Техніка Е. Жака-Далькроза як засіб творчого самовираження особистості майбутнього вчителя мистецьких дисциплін». – Умань, 2013. – С. 46-50.

11. Козій О. М. Особистісно орієнтований підхід до формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів / О. М. Козій // Матеріали Міжн. наук.-практ. конф. «Мистецтво у контексті освітньої парадигми: вітчизняний та зарубіжний досвід». – Умань, 2013. – С. 76-80.

12. Козій О. М. Евристичний підхід формування образно-інтонаційних навичок студентів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін / О. М. Козій // матеріали Всеукр. наук.-метод. конференції-семінару «Мистецька освіта в Україні: проблеми теорії і практики». – Київ, 2014. – С. 70-71.

АНОТАЦІЇ

Козій О. М. Методика формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2015.

Дисертація присвячена проблемі формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін. Проаналізовано стан досліджуваної проблеми в науковій літературі, подано огляд наукових концепцій ключових понять «інтонація», «образно-інтонаційні навички», «образно-інтонаційне мислення» в процесі сприймання й відтворення музичних творів на заняттях з диригентсько-хорових дисциплін; розкриті особливості їх прояву в студентів педагогічних коледжів (у

процесі співу на заняттях з хорового диригування та хорового класу); уточнено поняття “образно-інтонаційні навички” відносно студентів педагогічних коледжів. Обґрунтовано структурні компоненти образно-інтонаційних навичок, (мотиваційно-пізнавальний, організаційно-технологічний, творчо-діяльнісний), розроблено критерії, показники та рівні їх сформованості.

Розроблено, апробовано і впроваджено в практику методику формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів на основі розробленої організаційно-методичної моделі; визначено основні підходи, принципи, функції, методи навчання; окреслені педагогічні умови ефективного формування образно-інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін. Результати порівняльного аналізу контрольної та експериментальної груп у формувальному експерименті довели їх статистичну достовірність.

Ключові слова: методика формування образно-інтонаційних навичок, диригентсько-хорові дисципліни, студенти педагогічних коледжів.

Козий О. М. Методика формування образно інтонаційних навичок студентів педагогічних коледжів в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. – Киев, 2015.

Диссертация посвящена проблеме формирования образно-интонационных навыков студентов педагогических колледжей в процессе изучения дирижерско-хоровых дисциплин. Проанализовано состояние исследуемой проблемы в научной литературе; представлен обзор научных концепций и ключевых понятий «интонация», «образно-интонационные навыки», «образно-интонационное мышление» в процессе восприятия и исполнения музыкальных произведений на занятиях по дирижерско-хоровым дисциплинам; раскрыты особенности их проявления у студентов педагогических колледжей (в процессе пения на занятиях по хоровому дирижированию и в хоровом классе); уточнено понятие «образно-интонационные навыки» относительно студентов педагогических колледжей. Определены и теоретически обоснованы: структурные компоненты данного феномена (мотивационно-познавательный, организационно-технологический, творчески-деятельный), критерии (степень мотивационной направленности на формирование образно-интонационных навыков студентов педагогических колледжей; степень их готовности к овладению вокально-исполнительским комплексом; мера способности к профессиональной самореализации в процессе исполнения вокально-хоровых произведений в различных презентативных формах); определены показатели и уровни сформованости образно-интонационных навыков.

Разработана, апробирована и внедрена в практику поэтапная методика формирования образно-интонационных навыков студентов педагогических колледжей на основе авторской организационно-методической модели; определены основные подходы, принципы, методы обучения; очерчены педагогические условия эффективного формирования образно-интонационных навыков студентов педагогических колледжей в процессе изучения дирижерско-хоровых дисциплин. Сравнительный анализ полученных данных контрольной и экспериментальной групп в формирующем эксперименте статистически доказал их достоверность.

Результаты экспериментального исследования подтвердили практическую значимость авторской поэтапной методики формирования образно-интонационных навыков студентов педагогических колледжей в процессе изучения дирижерско-хоровых дисциплин и её особую важность для качественной подготовки будущих учителей музыки.

Ключевые слова: методика формирования образно-интонационных навыков, дирижерско-хоровые дисциплины, студенты педагогических колледжей.

Kozii O.M. Methods of pedagogical colleges student's vividly-intonation skills forming during the process of conductor and choral disciplines studying. – Manuscript.

Dissertation for the degree of the Doctor of Philosophy, specialty 13.00.02 – theory and methods of musical training. – National Pedagogical University named after M.P. Drahomanov. – Kyiv, 2015.

The analysis of the literature on the problem of research is done; an overview of the scientific ideas of the key concept of “tone”, “vividly-intonation skills”, “vividly-intonation thinking” during the process of musical works’ perception and reproduction on conducting and choral classes is submitted; features of their manifestation on pedagogical colleges students (during singing on choral- conducting and choral classes) are disclosed; the concept of “vividly-intonation skills” concerning pedagogical colleges students is clarify. Structural components of the given phenomenon (motivational and orientational, cognitive, constructively active), criteria, indicators, formed levels are defined and substantiated.

For the first time was developed, approbated and put into practice methods of forming vividly-intonation skills of pedagogical colleges students on the basis of the developed methodological model; the main approaches, principles, methods which have received further development are defined; pedagogical conditions of the effective forming of pedagogical colleges students vividly-intonation skills in the process of conducting and choral disciplines studying are delineated. The results of the comparative analysis of the forming experiment of control and experimental groups have proved their statistical reliability. Methodical support of pedagogical colleges students’ conducting and choral training is improved.

Key words: methods of vividly-intonation skills forming, conducting and choral disciplines, pedagogical colleges students.